

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

УДК 336.71:336.77:338.2

DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-4-8>

Неізвестна О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри фінансів і бухгалтерського обліку
Навчально-наукового інституту економіки і бізнес-освіти
Державного університету економіки і технологій

Костюк В.А.

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри банківської справи та страхування
Національного університету біоресурсів і природокористування України

Неізвестна Olena

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Acting Head of the Department of Finance and Accounting
Educational and Scientific Institute of Economics and Business Education of the
State University of Economics and Technologies

Kostiuk Viktoriia

Ph.D in Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Banking and Insurance
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ БАНКІВСЬКОГО ТА НЕБАНКІВСЬКОГО ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

CHALLENGES AND PROSPECTS FOR THE BANKING AND NON-BANKING FINANCIAL SECTOR

У статті розглядаються ключові загрози та можливості, з якими зіштовхуються банківський і небанківський фінансові сектори України в умовах сучасної економіки. Метою дослідження є визначення перспективних напрямів трансформації цих секторів для забезпечення їх стійкості та адаптивності, особливо в контексті війни в Україні та її негативних наслідків для фінансових установ. Автори аналізують основні показники діяльності банків, зазначаючи значні структурні зміни. Водночас відзначається зростання активів та капіталу банків, що вказує на зміцнення фінансової стабільності сектору. Стаття також аналізує доходи та витрати банків, демонструючи позитивні тенденції в прибутковості, попри виклики, пов'язані з економічною невизначеністю. Аналіз показників діяльності небанківського фінансового сектору в Україні вказує на наявність суттєвих викликів, зокрема зменшення кількості страхових компаній і кредитних спілок, але також відкриває перспективи для консолідації та підвищення фінансової стійкості ринку. Зростання довіри споживачів до страхування та можливість впровадження нових фінансових продуктів свідчать про потенціал відновлення та адаптації небанківських установ до змінюваних економічних умов.

Ключові слова: фінансовий сектор, банківська система, небанківські фінансові установи, структурні зміни, ринок фінансових послуг, загрози, інтеграція, небанківські фінансові інститути, ризик, страхова компанія, фінансові компанії.

The article provides a comprehensive analysis of the key threats and opportunities faced by the banking and non-banking financial sectors of Ukraine. The purpose of the study is to identify promising areas of transformation that can ensure the sustainability and adaptability of these sectors in the current economic environment, in particular in light of global changes, political crises, and new technological trends. The relevance of the topic is emphasized by

the situation in Ukraine, where military conflicts and their consequences have a significant impact on the functioning of financial institutions. The main challenges include a reduction in the number of banks and a decrease in the share of institutions with foreign capital, which is a result of geopolitical instability. At the same time, the study points to an increase in the assets of Ukrainian banks, which indicates positive changes in the development of the sector and an increase in internal resources. However, an increase in the share of assets in foreign currency puts the sector's sustainability at risk due to possible currency fluctuations. The analysis of the performance indicators of Ukrainian banks revealed significant structural changes and challenges. Despite the growth in total income, which confirms the effectiveness of loan portfolio management, there is a need to improve cost and liquidity management. The outlook for Ukraine's banking sector looks encouraging, with interest income growing and net profit showing positive dynamics. The analysis of the performance of the non-banking financial sector in Ukraine reveals significant challenges, including a decline in the number of insurance companies and credit unions, but also opens up prospects for consolidation and increased financial stability of the market. Growing consumer confidence in insurance and the possibility of introducing new financial products indicate the potential for non-bank institutions to recover and adapt to changing economic conditions. The article emphasizes that in order to ensure the stability of Ukraine's financial sectors, it is important not only to overcome the existing challenges, but also to take advantage of the opportunities for transformation and development in the current economic environment.

Keywords: *financial sector, banking system, non-bank financial institutions, structural changes, financial services market, threats, integration, non-bank financial institutions, risk, insurance company, financial companies.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах банківський та небанківський фінансовий сектори відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності й стійкості економічної системи. Ефективність функціонування цих секторів визначає динаміку економічного розвитку, доступність фінансових ресурсів для бізнесу та населення, а також рівень довіри суспільства до фінансових інститутів. Проте сучасна глобальна економіка зазнає значного впливу через економічні, технологічні та геополітичні зміни, що призводить до виникнення нових викликів і ризиків для фінансових установ різних типів. Зокрема, банківський сектор зіштовхується з такими проблемами, як посилення регуляторних вимог, зростання рівня конкуренції з боку фінтех-компаній, підвищення уваги до безпеки даних і захисту від кіберзагроз. Небанківські фінансові установи, зі свого боку, розвиваються у напрямі інноваційних фінансових послуг, але потребують адаптації до нових умов на ринку та запитів клієнтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених викликам та перспективам банківського та небанківського фінансового сектору, виявляє значну увагу науковців до змін, викликаних сучасними економічними та політичними умовами, зокрема війною в Україні. Так, Н. Татарин та Д. Половко акцентують на викликах, пов'язаних із війною, що негативно впливають на різні елементи фінансового середовища, зокрема, на зростання ризиків, серед яких особливо виділяється кредитний ризик. Вони зазначають, що зростання ризиків зумовлює необхідність формування резервів, що, зі свого боку, тисне на якість кредитного портфеля фінансових установ. Водночас зниження попиту на фінансові послуги через економічну нестабільність та втрату доходів веде до розбалансування кредитних портфелів і підвищення ризику зниження прибутковості [1, с. 85–86]. У контексті цих викликів, О. Неізнестна та І. Шепель підкреслюють, що завдяки злагодженим діям Національного банку України, банківська система залишається стабільною навіть у воєнних умовах, продемонструвавши високу ліквідність. При цьому, попри виклики, український страховий ринок продовжує

відновлюватися, що свідчить про його адаптивність [2, с. 24]. Переходячи до змін у банківському секторі, Н. Холявко та О. Козлянченко вказують на тенденцію до активного впровадження сучасних інформаційних технологій, які сприяють підвищенню якості обслуговування клієнтів та оптимізації внутрішніх процесів [3, с. 223]. Важливу роль у формуванні сучасного банківського середовища відіграє динаміка банківських установ. О. Береславська зазначає, що з 1992 по 2023 рік український банківський ринок зазнав значного скорочення, що було зумовлено різними чинниками, включаючи макроекономічні проблеми та високі політичні ризики [4, с. 48]. В цій же площині Т. Бороденко, А. Буряченко та М. Гапонюк розглядають перспективи небанківських фінансових установ, які можуть підвищити свою конкурентоспроможність через зменшення ризиків, впровадження нових фінансових технологій і орієнтацію на європейський досвід [5]. Всі ці чинники свідчать про складну та динамічну природу українського фінансового ринку, що вимагає нових підходів для забезпечення його стійкості та розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми вказує на те, що недостатнім є дослідження специфічних загроз і можливостей для банківського та небанківського фінансових секторів, а також нестача чітких стратегій трансформації, що могли б підвищити їхню стійкість та адаптивність в умовах сучасної економіки.

Метою статті є аналіз ключових загроз і можливостей для банківського та небанківського фінансових секторів, а також визначення перспективних напрямів трансформації для забезпечення їхньої стійкості й адаптивності в умовах сучасної економіки.

Виклад основних результатів дослідження. Аналіз викликів та перспектив для банківського та небанківського фінансового сектору є надзвичайно важливим в умовах сучасних економічних реалій, які визначаються глобальними змінами, політичними кризами та новими технологічними трендами. Війна в Україні та її наслідки вносять суттєві корективи у функціонування фінансових

установ, ставлячи перед ними завдання адаптації до нових умов та пошуку можливостей для розвитку. В цьому контексті дослідження сучасного стану обох секторів допоможе визначити ключові загрози, з якими вони зіштовхуються, а також окреслити перспективні напрямки їх трансформації для забезпечення стійкості та адаптивності.

Аналіз основних показників діяльності банків України свідчить про значні структурні зміни та виклики, що стоять перед банківським сектором. Аналізуючи дані станом на відповідні дати, видно, що кількість діючих банків в Україні зменшилась з 75 на початок 2020 року до 63 на початок 2024 року (таблиця 1). Зокрема, кількість банків з іноземним капіталом зменшилась із 35 до 27, що вказує на поступове скорочення інтересу іноземних інвесторів. Активи банків демонструють зростання: з 1,49 трлн грн на початок 2020 року до 2,94 трлн грн на початок 2024 року, що свідчить про розвиток сектору, хоча збільшення активів в іноземній валюті (з 492 млрд грн до 830 млрд грн за той же період) підкреслює залежність від валютних ризиків. Показник капіталу банків зріс з 199,9 млрд грн до 295 млрд грн, що свідчить про зміцнення фінансової стабільності сектору. Водночас зобов'язання банків (включно з депозитами) зросли з 1,29 трлн грн до 2,64 трлн грн, що створює додаткові виклики для управління ліквідністю та стабільністю в умовах економічної невизначеності.

Відзначимо, що банківський фінансовий сектор України зіштовхується з численними викликами, зокрема скороченням кількості банків та зменшенням частки установ з іноземним капіталом. Це є результатом геополітичної нестабільності, що змушує іноземних інвесторів переоцінювати ризики. Однак, одночасно з цим спостерігається зростання активів банків, що свідчить про розвиток сектору та посилення внутрішніх ресурсів. Збільшення частки активів в іноземній валюті є як можливістю, так і загрозою, оскільки вона вказує на високу залежність від курсових коливань та міжнародних ринків. Для забезпечення стабільності банківські установи повинні посилювати управління ризиками та підвищувати рівень капіталізації. Це дасть змогу зменшити вразливість до

зовнішніх шоків та підвищити довіру клієнтів. Одним з перспективних напрямів є інтеграція цифрових технологій, що сприятиме підвищенню операційної ефективності та доступності банківських послуг. Також розвиток інноваційних фінансових інструментів, таких як дистанційне обслуговування та фінтех-інновації, відкриє перспективи для розширення ринку та залучення нових клієнтів.

Аналіз даних щодо доходів та витрат банків України вказує на суттєві виклики та перспективи сектору в умовах економічної невизначеності (таблиця 2). Загальні доходи банків зросли з 250,2 млрд грн у 2020 році до 446,4 млрд грн у 2023 році, а за січень-серпень 2024 року склали 337,7 млрд грн, що свідчить про стабільне збільшення прибутковості. Значну частину доходів становлять процентні доходи, які зросли на 51 % за період з 2020 по 2023 рік.

Водночас витрати банків суттєво зросли з 210,4 млрд грн у 2020 році до 363,5 млрд грн у 2023 році. Основними статтями витрат є процентні та адміністративні витрати, які за цей період суттєво збільшилися, що є викликом для управління операційною ефективністю. Помітним є значне збільшення відрахувань у резерви у 2022 році, що пов'язане з економічною нестабільністю та необхідністю покриття потенційних збитків. Чистий прибуток банків за січень-серпень 2024 році (106 млрд грн) вже демонструє зростання та підкреслює перспективи відновлення фінансової стійкості в секторі, хоча його підтримка вимагає ефективного управління як доходами, так і витратами.

На основі даних таблиці 2, перспективи для банківського фінансового сектору України виглядають обнадійливо. Так, зростання процентних доходів, яке збільшилося з 147,7 млрд грн у 2020 році до 304,4 млрд грн у 2023 році, свідчить про стабільний попит на кредитування, що може забезпечити подальше зростання прибутковості. Крім того, причиною цього зростання є не лише збільшення кредитних операцій, а й можливе зростання процентних ставок, що також позитивно впливає на банківські доходи.

Аналіз даних таблиці 3 вказує на зміни в обсягах активних операцій банківського сектору Укра-

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України

Показники	Усього						зміни на поч. 2024 у % до поч. 2020
	на 01.01.2020	на 01.01.2021	на 01.01.2022	на 01.01.2023	на 01.01.2024	на 01.09.2024	
Кількість діючих банків, од.	75	73	71	67	63	62	-16,0
з них: з іноземним капіталом, од.	35	33	33	29	27	26	-22,9
у т.ч. зі 100 % іноземним капіталом, од.	23	23	23	22	19	19	-17,4
Активи, млн грн	1493298	1822841	2053232	2351678	2944684	3160787	97,2
Активи в іноземній валюті, млн грн	492157	585493	583133	731006	830251	928023	68,7
Пасиви, млн грн	1493298	1822841	2053232	2351678	2944684	3160787	97,2
Капітал, млн грн	199921	209460	255514	215840	295889	382014	48,0
Зобов'язання банків, млн грн	1293377	1613381	1797718	2135838	2648795	2778773	104,8

Джерело: складено на основі [6]

Таблиця 2

Доходи та витрати банків України, млн грн

Показники	2020	2021	2022	2023	січень-серпень 2024	зміни у % 2023 до 2020
ДОХОДИ	250171	273863	357549	446362	337703	78,42
процентні доходи	147743	168746	217053	304437	231595	106,06
комісійні доходи	70640	93162	85622	97061	71027	37,40
результат від переоцінки та від операцій купівлі-продажу	21507	-77	43482	30264	28128	40,72
інші операційні доходи	6813	7488	8126	9955	3914	46,12
інші доходи	2705	3175	2413	2588	1802	-4,33
повернення списаних активів	763	1370	853	2056	1237	169,46
ВИТРАТИ	210445	196488	335628	363527	231622	72,74
процентні витрати	62895	51097	65358	103043	78855	63,83
комісійні витрати	24132	35186	35449	47084	34920	95,11
інші операційні витрати	16405	18244	17875	18469	11851	12,58
загальні адміністративні витрати	69437	78293	82434	92325	68683	32,96
інші витрати	2728	3855	5951	8605	5456	215,43
відрахування в резерви	31037	3448	121204	17813	1153	-42,61
податок на прибуток	3811	6364	7356	76188	30705	1899,16
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК (ЗБИТОК)	39727	77376	21921	82835	106081	108,51

Джерело: складено на основі [7]

Таблиця 3

Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів, млн грн

Активна операція	Усього						зміни на поч. 2024 у % до поч. 2020
	на 01.01.2020	на 01.01.2021	на 01.01.2022	на 01.01.2023	на 01.01.2024	на 01.10.2024	
Кредитні операції:							
Кредити корпоративному сектору	847259	795405	835658	847586	828444	896270	-2,22
непрацюючі кредити	456074	371157	301665	363321	365532	364574	-19,85
частка непрацюючих кредитів, %	53,83	46,66	36,10	42,87	44,12	40,68	-18,04
Кредити фізичним особам (включно із фізичними особами-підприємцями)	214252	208383	256291	224260	240825	288714	12,40
непрацюючі кредити	73077	58230	43210	68272	56636	50839	-22,50
частка непрацюючих кредитів, %	34,11	27,94	16,86	30,44	23,52	17,61	-31,05
Міжбанківські кредити, депозити (за виключенням коррахунків)	31368	34057	30581	36917	43144	85664	37,54
непрацюючі кредити	946	984	256	4	0	0	-100,00
частка непрацюючих кредитів, %	3,02	2,89	0,84	0,01	0,00	0,00	-100,00
Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	4717	11734	27037	24800	18361	14269	289,25
непрацюючі кредити	683	0	0	507	191	89	-72,04
частка непрацюючих кредитів, %	14,48	0,00	0,00	2,04	1,04	0,63	-92,82

Джерело: складено на основі [8]

їни. Станом на 1 жовтня 2024 року загальна сума кредитних операцій корпоративному сектору складає 896,3 млрд грн, що свідчить про відновлення активності у кредитуванні після зменшення в попередні роки. Проте частка непрацюючих кредитів у цьому сегменті залишається високою, досягнувши 40,68 %, що підкреслює ризики, пов'язані з кредитним портфелем. Кредити фізичним особам демонструють зростання до 288,7 млрд грн станом на 01.10.2024 р., при цьому частка непрацюючих кредитів порівняно з початком 2024 року станом

на 01.10.2024 р. зменшилась до 17,61 %, що свідчить про поліпшення якості кредитного портфеля в цьому сегменті. Проте, попри позитивні тренди, наявність значної частки непрацюючих активів у корпоративному секторі є серйозним викликом для стабільності банківської системи, що потребує активних заходів з управління ризиками та покращення кредитного контролю.

Відповідно до даних таблиці 3, перспективи розвитку банківського фінансового сектору України виглядають сприятливими. Зростання обсягу

кредитних операцій, особливо в корпоративному секторі, свідчить про відновлення економічної активності та підвищення довіри бізнесу до фінансових установ. Зменшення частки непрацюючих кредитів серед фізичних осіб до 17,61 % станом на 01.10.2024 р. також вказує на покращення якості кредитного портфеля, що може призвести до збільшення кредитування в майбутньому. Подальше зниження непрацюючих кредитів у міжбанківських операціях та кредитах державним органам підтверджує стабільність в цих сегментах, що підвищує загальну ліквідність банківської системи. З огляду на ці позитивні тренди, банки можуть активно розвивати нові продукти та послуги, сприяючи росту фінансової інклюзії та інвестицій у реальний сектор економіки.

Після розгляду викликів та перспектив, з якими зіштовхується банківський сектор, важливо звернути увагу на небанківський фінансовий сектор, який також зазнає суттєвих змін у сучасних умовах. Небанківські фінансові установи, включаючи страхові компанії, кредитні спілки та фінансові компанії, виконують важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності та доступу до послуг у суспільстві. В умовах економічної нестабільності та підвищених ризиків, пов'язаних з війною та глобальними змінами, небанківський сектор зіштовхується з новими викликами, але водночас має значні можливості для розвитку через адаптацію своїх бізнес-моделей та впровадження інновацій.

Аналіз основних показників діяльності страхових компаній України, що наведені в таблиці 4, вказує на наявність суттєвих викликів і перспектив для небанківського фінансового сектору. Протягом 2020–2023 років спостерігається значне зменшення кількості зареєстрованих страхових компаній – з 210 до 101, що свідчить про консолідацію ринку

та підвищення вимог до фінансової стійкості. Крім того, кількість зареєстрованих страхових компаній продовжує знижуватися про що свідчать дані за перше півріччя 2024 року (рис.1).

У 2023 році кількість договорів, які почали діяти, зменшилась до 94821,5 тис. одиниць, що є значним спадом у порівнянні з попередніми роками (таблиця 4). Зокрема, в 2020 році цей показник складав 120576,8 тис. одиниць, а в 2021 році – 131561,9 тис. одиниць. Це свідчить про падіння на 21,36 % у 2023 році порівняно з 2020 роком. Загальний обсяг валових страхових премій у 2023 році зріс на 4,07 % порівняно з 2020 роком, досягнувши 47014,7 млн грн. Однак, в 2022 році спостерігалось зниження цього показника до 39661,8 млн грн. Водночас страхові виплати також зростали, хоча й з коливаннями. У 2023 році цей показник склав 16867,3 млн грн, що на 13,56 % більше порівняно з 2020 роком, коли виплати становили 14853,6 млн грн.

Перспективи для небанківського фінансового сектору, зокрема для страхових компаній, виходячи з даних таблиці 4, включають можливість подальшої консолідації ринку, що може призвести до підвищення фінансової стійкості та ефективності компаній. Валові страхові премії, які знову почали зростати, відкривають можливості для розвитку інноваційних страхових рішень, що відповідають потребам сучасного ринку. Наявність стабільних валових страхових виплат свідчить про здатність компаній виконувати свої зобов'язання, що сприятиме покращенню репутації сектору в цілому.

Аналіз показників діяльності кредитних спілок, станом на відповідні дати, демонструє значні виклики для небанківського фінансового сектору. Кількість зареєстрованих кредитних спілок зменшилась з 322 у 2020 році до 133 у 2023 році та



Рис. 1. Кількість зареєстрованих страхових компаній, на кінець періоду та з них компаній зі страхування життя, од.

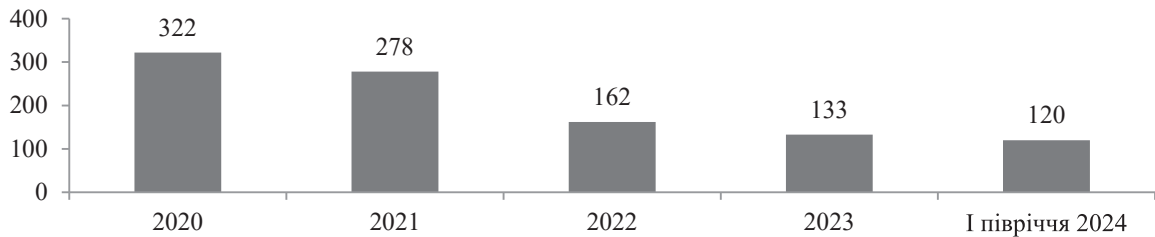
Джерело: складено на основі [9]

Таблиця 4

Основні показники діяльності страхових компаній

Показники	2020	2021	2022	2023	I півріччя 2024	зміни у % 2023 до 2020
Кількість договорів страхування, які почали діяти у звітному періоді, тис. од.	120576,8	131561,9	88003,0	94821,5	16176,8	-21,36
Валові страхові премії, млн грн	45175,9	49708,0	39661,8	47014,7	24210,4	4,07
Валові страхові виплати, млн грн	14853,6	17958,3	13001,4	16867,3	9958,6	13,56

Джерело: складено на основі [9]



■ Кількість зареєстрованих кредитних спілок, на кінець періоду (кредитні спілки та об'єднані кредитні спілки), од.

Рис. 2. Кількість зареєстрованих кредитних спілок, на кінець періоду (кредитні спілки та об'єднані кредитні спілки), од.

Джерело: складено на основі [10]

продовжує знижуватися, про що свідчать дані за перше півріччя 2024 року (рис. 2).

Дохід кредитних спілок також скоротився, з 1065,8 млн грн у 2020 році до 473,8 млн грн у 2023 році, що підкреслює необхідність удосконалення бізнес-моделей та підвищення ефективності управління (таблиця 5). Витрати спілок знизилися до 434,2 млн грн. Обсяг кредитів, наданих членам, має незначне зростання у 2023 році, проте залишається на низькому рівні порівняно з 2020–2021 роками.

Перспективи для небанківського фінансового сектору, зокрема кредитних спілок, полягають у необхідності адаптації їхніх моделей діяльності до змінюваних економічних умов. Попри зниження кількості кредитних спілок, це відкриває можливості для консолідації та покращення якості послуг через оптимізацію операційних витрат. Важливо також розвивати фінансову грамотність серед членів спілок, що сприятиме більш усвідомленому використанню кредитних ресурсів і зміцненню фінансової стабільності спілок.

Таблиця 5

Основні показники діяльності кредитних спілок

Показники	2020	2021	2022	2023	I півріччя 2024	зміни у % 2023 до 2020
Дохід кредитних спілок, за період, млн грн	1065,8	912,8	558,1	473,8	101,2	-90,50
Витрати кредитних спілок, за період, млн грн	1426,0	884,5	628,6	434,2	99,8	-93,00
Обсяг кредитів, наданих членам кредитних спілок, за період, млн грн	2500,0	2252,9	972,4	1186,3	282,4	-88,70
Вклади (депозити) членів кредитних спілок, за період, млн грн	1921,0	1622,6	726,2	649,0	152,7	-92,05

Джерело: складено на основі [10]

Таблиця 6

Основні показники діяльності фінансових компаній та лізингодавців

Показники	2020	2021	2022	2023	I півріччя 2024	зміни у % 2023 до 2020
Кількість зареєстрованих фінансових компаній, на кінець звітного періоду, од.	1020	935	760	559	548	-46,27
Кількість укладених договорів із надання коштів у позику, у тому числі й на умовах фінансового кредиту, за звітний період, од.	12557689	14853697	5581527	8256146	3949680	-68,55
Суми укладених договорів із надання коштів у позику, у тому числі й на умовах фінансового кредиту, за звітний період, млн грн	88678	125469	61081	110575	64244	-27,55
Кількість договорів факторингу, укладених за звітний період, од.	45712	83455	14818	20130	6303	-86,21
Вартість договорів факторингу, укладених за звітний період, млн грн	85515	72440	45937	67819	29044	-66,04
Кількість договорів фінансового лізингу, укладених за період, од.	13486	17475	5860	8675	4900	-63,67
Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за період, млн грн	26058	39821	12336	20914	10479,8	-59,78

Джерело: складено на основі [11]

Аналіз даних щодо діяльності фінансових компаній та лізингодавців, згідно з таблицею 6, вказує на виклики та перспективи для небанківського фінансового сектору. Зменшення кількості зареєстрованих фінансових компаній з 1020 у 2020 році до 559 у 2023 році свідчить про потребу в реорганізації та оптимізації ринку. Хоча кількість укладених договорів із надання позик зросла у 2023 році, порівняно з 2022 роком, загальний обсяг цих договорів показує нестабільність, що викликано економічною ситуацією в країні. Зниження обсягу договорів факторингу та фінансового лізингу у 2022 році, порівняно із 2020–2021 роками, однак із незначним зростанням у 2023 році, підкреслює необхідність розробки нових продуктів та адаптації послуг до потреб клієнтів.

Перспективи для небанківського фінансового сектору, згідно з даними таблиці 6, вказують на можливість розширення пропозицій фінансових компаній через впровадження нових продуктів, таких як мікрокредити та гнучкі лізингові рішення, що можуть задовольнити потреби клієнтів. Розвиток цифрових платформ для надання фінансових послуг дозволить зменшити витрати та покращити доступність для широких верств населення. Зростання популярності факторингу та фінансового лізингу може стимулювати інновації у фінансових рішеннях, що відповідають сучасним бізнес-моделям. Крім того, підвищення фінансової грамотності населення сприятиме більш активному використанню послуг небанківського сектору, що позитивно вплине на його стабільність і зростання.

Висновки. У результаті проведеного аналізу викликів і перспектив, що стоять перед банківським і небанківським фінансовими секторами, можна зробити кілька загальних висновків. Зокрема, банківський сектор демонструє зростання кредитування, що свідчить про відновлення довіри до фінансових установ і підвищення попиту на кредити, хоча і з певним ризиком через високий рівень непрацюючих кредитів. Небанківський сектор, зокрема страхові компанії та кредитні спілки, зіштовхуються зі зменшенням кількості учасників, але продовжує залучати інтерес завдяки гнучким умовам надання фінансових послуг. Важливими є і нові форми співпраці між банками та небанківськими фінансовими установами, які можуть підвищити доступність фінансування для населення та бізнесу.

Згідно з аналізом банківського фінансового ринку слід виділити такі виклики для цього сектору як: зменшення кількості банків; висока залежність від іноземних валют; суттєве збільшення витрат, зокрема на процентні та адміністративні витрати, що створює додаткові труднощі для управління операційною ефективністю банків; висока частка непрацюючих кредитів, зокрема в корпоративному секторі, що підвищує кредитні ризики та потребує вдосконалення політики управління ризиками тощо. Водночас перспективи розвитку для банківського сектору полягають у: використанні цифрових технологій та фінтех-рішень, що дозволяє підвищити операційну ефективність і забезпечити

доступність банківських послуг для клієнтів; зростанні прибутковості через кредитування; відновленні кредитування тощо. Разом з тим, викликами для небанківського фінансового сектору згідно з проведеним аналізом є: ризики, пов'язані з політичною нестабільністю; нестабільність на фінансових ринках; обмежений доступ до фінансування через високий рівень ризику в умовах економічної нестабільності; низька довіра споживачів, що обмежує можливості для зростання та розвитку небанківських фінансових установ тощо. Поряд з викликами для небанківського сектору слід виділити такі перспективи розвитку, як: розвиток альтернативних фінансових послуг, зокрема зростання попиту на альтернативні фінансові продукти, такі як краудфандинг і пірингове або рівноправне кредитування, що у разі впровадження може сприяти розвитку небанківських установ; інвестування в сталий розвиток і «зелені» технології, що відкриє нові напрямки зростання для небанківських фінансових установ; підвищення рівня фінансової грамотності серед населення, що, зі свого боку, сприятиме розвитку небанківського сектору через зростання попиту на фінансові послуги.

Загалом, обидва сектори повинні адаптувати свої стратегії, враховуючи зміну умов на ринку та потреби споживачів, для забезпечення стійкого розвитку в умовах постійних викликів. Ефективна комунікація між учасниками фінансового ринку може суттєво сприяти формуванню прозорих і довірчих відносин, що є критично важливим для подальшого розвитку обох секторів.

Бібліографічний список:

1. Татарин Н.Б., Половко Д.М. Фінансовий ринок України: аналіз сучасного стану, загрози, проблеми та перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 83(4). С. 78–88.
2. Неізнана О., Шепель І. Виклики банківської сфери та страхового ринку: сучасний стан. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 9(09). С. 21–25.
3. Холявко Н.І., Козляченко О.М. Світові тенденції діджиталізації банківського сектору. *Проблеми економіки*. 2021. № 2. С. 217–224.
4. Береславська О.І. Банківський сектор України: аналіз чинників неплатоспроможності, банкрутства та ліквідації банків. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». 2023. № 29(57). С. 43–49.
5. Борошенко Т., Буряченко А., Гапонюк М. Діяльність небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3128>
6. Основні показники діяльності банків України. Національний банк України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
7. Доходи та витрати банків України. Національний банк України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
8. Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів в цілому по системі. Національний банк України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
9. Показники діяльності страхових компаній. Національний банк України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>

10. Показники діяльності кредитних спілок. Національний банк України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
11. Показники діяльності фінансових компаній та лізингодавців. Національний банк України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>

References:

1. Tataryn N. B., Polovko D. M. (2023). Finansovy rynek Ukrainy: analiz suchasnoho stanu, zahrozy, problemy ta perspektyvy [Financial market of Ukraine: analysis of the current state, threats, problems and prospects]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Herald*, no. 83(4), pp. 78–88.
2. Nieizviestna O., Shepel I. (2023). Vykyky bankivskoi sfery ta strakhovoho rynku: suchasnyi stan [Challenges of the banking sector and the insurance market: current state]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka – Digital economy and economic security*, no. 9(09), pp. 21–25.
3. Kholiavko N. I., Kozlianchenko O. M. (2021). Svitovi tendentsii didzhytalizatsii bankivskoho sektora [World trends in the digitalization of the banking sector]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, no. 2, pp. 217–222.
4. Bereslavska O. I. (2023). Bankivskiy sektor Ukrainy: analiz chynnykiv neplatospromozhnosti, bankrutstva ta likvidatsii bankiv [The banking sector of Ukraine: analysis of the factors of insolvency, bankruptcy and liquidation of banks]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”. Seriya “Ekonomika” – Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Series “Economics”*, no. 29(57), pp. 43–49.
5. Borodenko T., Buriachenko A., Haponiuk M. (2023). Diialnist nebankivskykh finansovykh ustanov na rynku finansovykh posluh [Activities of non-bank financial institutions in the financial services market]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 57. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3128>
6. Natsionalnyi bank Ukrainy (2024). Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy [Key performance indicators of Ukrainian banks]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
7. Natsionalnyi bank Ukrainy (2024). Dokhody ta vytraty bankiv Ukrainy [Income and expenses of banks of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
8. Natsionalnyi bank Ukrainy (2024). Obsiahly aktyvnykh operatsii ta chastka nepratsiuiuchykh aktyviv v tsilomu po systemi [Volumes of active operations and share of non-performing assets in the system as a whole]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
9. Natsionalnyi bank Ukrainy (2024). Pokaznyky diialnosti strakhovykh kompanii [Performance indicators of insurance companies]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
10. Natsionalnyi bank Ukrainy (2024). Pokaznyky diialnosti kredytnykh spilok [Performance indicators of credit unions]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
11. Natsionalnyi bank Ukrainy (2024). Pokaznyky diialnosti finansovykh kompanii ta lizynhodavtsiv [Performance indicators of financial companies and lessors]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>